

Nechayev Kızıl Doktor Karl Marx'a Karşı

Anonim

10 Şubat 1873 tarihli Londra gazeteleri, British Museum'da bulunan, yaşlı bir edebiyat profesörüne ait bir cesetle ilgili haberlerle doluydu. Ceset, Londra Bilimler Akademisi'nin saygın üyesi Edward S. Maitland'a aitti. Profesör Maitland 12.YY İngilizcesi üzerinde çalışıyordu ve müze kütüphanesinin müdavimlerinden idi. Bilime adanmış mütevazı kişiliğiyle tanınan ve dolayısıyla böyle hunharca -boğazı aşağıdan yukarıya doğru, çenesine kadar yarılmıştı- öldürülmesi kesinlikle öngörülemeyecek bir adamdı: Mütevazı bir hayat mütevazı bir sonu hak ediyordu.

Her şey 1869 baharının başlarında, Sergei Nechayev'in Cenevre'ye gelmesiyle başladı.

Nechayev, yıllar sonra dünya edebiyatına Ecinniler'deki (The Possessed) Peter Verkhovensky'nin orijinali olarak geçecekti. Dostoyevski'nin portresi Nechayev'in gerçek cesaretine pek de hakkını vermeyen bir karikatür olduğu hâlde, genç devrimcinin en belirgin niteliklerini -nihilistçe fanatizmi, kişisel sıcaklık ya da acıma duygusundan yoksun olması, hesaplı ahlâk dışılığı, tüm erkekleri ve kadınları kendisiyle özdeşleştirdiği devrim davasında kullanılacak araçlar olarak görmesi- oldukça doğru olarak yakalamaktadır.

Nechayev'in Bakunin'le tanışması ve bu tanışmanın Bakunin'in üzerinde yarattığı büyülenme Anarşizme derin zararlar vermişti.

Her ikisi de birbirlerine kendileri hakkında attıkları palavralarla başlamışlardı ilişkilerine. Nechayev, Bakunin'e Peter Paul Kalesi'nden kaçtığını ve tüm Rusya'ya yayılmış komplocu bir ağı denetleyen devrimci bir komitenin delegesi olduğunu söylemişti. Buna karşılık Bakunin, Nechayev'i Dünya Devrimcileri İttifakı'nın (hakkında başka hiçbir referansı bulunmayan hayalî bir örgüt) Rus Seksiyonu'na 2771 numaralı ajan olarak kabul etmişti.

Bu ikisi arasındaki tartışmalı ilişki Nechayev'in 'Rusya'da Halkın Adaleti' adı altında örgütlenmek üzere hazırlandığı sırada İsviçreli otoriteler tarafından yakalanmasından sonra tartışmalı bir boyuta taşınacaktı. Nechayev'in eşyaları arasında çıkan "Devrimin Kitabı" başlıklı şifreli el yazmasıydı bu tartışmayı yaratan. Nechayev el yazmasında "devrimci adanmış adamdır," diyordu. Ona göre kendisini 'yıkma'ya adanmış bir devrimci hemen "ölüme mahkum ettiklerinin listesini yapmalı ve göreceli günahlarının sırasına göre cezalarını iple, bıçakla veya mermiyle vermelidir."

O sırada Bakunin'le ve dolayısıyla Bakunin'in temsil ettiği anarşizmle İşçi Enternasyonalinde kıyasıya bir mücadele içinde olan Marksistler, bu el yazması olayını Bakunin'i yenilgiye uğratmak için bir fırsat olarak kullandılar. Bakunin her ne kadar el yazmasıyla kendisinin hiçbir ilgisinin olmadığını ileri sürmüştü de Enternasyonal içerisindeki tartışmalarda itibar kaybına uğramıştı.

Bakunin bu tartışmaların yaşandığı o günlerde maddi açıdan biraz rahatlamak için çalışarak para kazanmaya karar vermiş, ama son derece sevimsiz bir iş seçmişti: Bir Rus yayımcı için Marks'ın baş yapıtı Das Kapital'in ilk cildini tercüme etmek.

Bakunin, Marks'ın tumturaklı üslubunun altında kalmıştı ve bu yüzden yayımcıyla -çeviriyi zamanında yetiştirememesinden ötürü- sorunlar yaşamaya başlamıştı. Sorun Nechayev'in olaya el koymayı teklif etmesi ile daha da çetrefilleşti. Genç anarşist, İsviçre polisini nasılsa atlatmış Cenevre'ye 'ustası' Bakunin'e geri dönmüştü. Nechayev yayıncının İsviçre'deki temsilcisi Lyubavin'e bir mektup yazarak, Bakunin'i daha fazla rahatsız ederse 'Halkın Adaleti'nin intikam alacağı tehditinde bulundu. Mektup Marks'ın eline geçti ve o da mektubu kendi çıkarları için kullandı.

Olaylar Nechayev'in Londra'ya -Marks'ın yaşadığı şehre- doğru yola çıktığı öğrenilince daha karmaşık bir nitelik kazanacaktı.

Scotland Yard dedektifi Charles Stuart Nestroy, olayı çözmek için görevlendirildiğinde henüz 27 yaşındaydı ve Profesör'ün cesedinin bulunduğu masanın başında sıkıntıyla bu zamansız gelişmeyi nasıl savuşturacağını düşünüyordu. Sıkıntıyla çünkü buraya üzerinde smokiniyle kiliseden gelmişti: Biraz önce rahibe, iyilikte kötülükte hastalıkta sağlıkta ölüm onları ayırmaya kadar yanından ayrılmayacağını taahhüt ettiği 'gelinini' Lord Destrop'tan(3) gelen özel emir üzerine düğün arabasında bırakıp, apar topar buraya gelmek zorunda kalmıştı.

Birinci Enternasyonal'in ve sosyalizmin beyni, Kapital'in yazarı Karl Marks 1848 devriminin başsızlığının ardından 1848 Ağustos'undan bu yana ailesiyle birlikte Londra'da sürgün hayatı yaşıyordu.

Bir süredir evinde işçi enternasyonalinden birkaç dostuyla birlikte heyecanlı bir bekleyiş içerisindeydi:

- 1.Cenevre'deki dostlarından Nachayev'in Londra'ya geldiğini öğrenmişti.
2. Nechayev'le aralarında bazı konularda derin anlaşmazlıklar içindeydiler.
3. Profesör Maitland, British Museum Lord Brantion Salonu 1882 numaralı masada ölü bulunmuştu.
4. Bu masa Marks'ın 7 yıldır hemen hemen her gün çalıştığı masaydı.
5. Hiç kuşkusuz genç nihilist Profösör'ü Marks'la karıştırmıştı.

Profesör, belki de dünyanın gürültülerinden en uzak mekanlardan biri olan müze kütüphanesinde boğazı boydan boya kesilerek öldürülmüştü ve kimse tek bir ses duymamıştı.

Cüzdanında 200 Sterlinlik banknota da, altın işlemeli köstekli saate de dokunulmamıştı. Profesör, eski bir güreşçiydi ve yaşına göre oldukça sağlıklı bir adamdı fakat katiline direndiğine dair en ufak bir işaret yoktu. Kütüphaneye giren herkesin kaydı tutuluyordu ve kayıtlara bakılırsa o gün giriş yapanların yaş ortalaması 60 dolaylarındaydı.

Fakat Charles Stuart Nestroy, bu tür tuhafıklar karşısında yolunu kaybedebilecek bir adam değildi. Bir insan öldürülmüştü; bu insanı başka bir insan öldürmüştü. İnsanlar basit yaratıklardır. Bazen karmaşık problemlere sebep olurlar ama yine de bu problemler çözülemeyecek problemler değildir. Öneli olan bir sebep bulmaktır. Gerisi çorap söküğü gibi gelir.

Charles Stuart Nestroy Profesör'ün hizmetçilerinden birinde böyle bir sebebi çok geçmeden buldu.

Bu sırada İşçi Enternasyonalî militanları Marks'ın damadı Lafargue'nin önderliğinde polise olabildiğince hissettirmemeye özen göstererek gizli bir operasyon yürütüyordu. Londra'nın altını üstünü getirmişler fakat Nachayev'e dair tek bir işaret bulamamışlardı. Kesin olan tek şey genç anarşistin kentte olduğuydu fakat yer yarılmış içine girmişti sanki.

Marks, o günlerde dostu Engels'e yazdığı bir mektupta, "en azından bu olay sayesinde işçi sınıfıyla daha samimi bir ilişki geliştirme fırsatı buldum," diye yazıyordu, kendisini korumak için evinde nöbet tutan 6 işçiyi kastederek, "Jenny elinden geldiğince ikramda bulunmaya çalışıyor ama proletarya dikkatlerini dağıtacağını ileri sürerek tüm ikramları nazikçe geri çeviriyor."

Hizmetçinin adı Elizabeth Forght'tu. Nestroy'a bir süre önce Profesör tarafından işten atılan bir uşaktan bahsetti: "Biraz da ben sebep oldum belki de bu olanlara," dedi genç kadın, "Charles çocukluktan beri Sir Maidland'ın hizmetinde çalışmıştı. Benimle evlenmek istiyordu fakat ben kabul etmedim. Çılgına döndü ve bana saldırdı. Ben de durumu profesöre anlattım."

Profösör prensip sahibi katı bir adamdı. Anında işine son vermişti Charles Herbert'in . Herbert bunun üzerine birkaç kez Profesör'ü tehdit etmişti.

Lafargue ve arkadaşları artık neredeyse Nechayev'den umutlarını kesecekken, Enternasyonal'in önemli isimlerinden bir işçinin, bir balyozla paramparça edilmiş cesedi bulundu. Durumun vehameti bu olayla birlikte daha da netleşmişti. Marks o günleri değerlendiren mektubunda, "Jenny ve kızları belki de vaziyet açıklık kazanıncaya kadar kentin dışına göndermek -mesela Engels'in yanına, Menchester'a- gerekiyordu ama Jenny hepimize malum olan o inadıyla 'böyle bir şeyin asla olmayacağını' deklare edince katilimizi ailecek ve tabii yoldaşlarımızla birlikte beklemekten başka yapacak bir şey kalmadı. Ama hepimiz çok tedirgindik."

Charles Herbert'i kolayca buldu Nestroy.

Bir mezarlıkta yatıyordu Herbert. Uşak, bir bar kavgasında bıçaklanarak öldürülmüştü. Polis o günler için olağan kabul edilen bu tür olayların üzerinde pek durmazdı ve bu olayda da dosya hemen kapatılmıştı.

Nestroy, dosyayı tekrar açtı ve böylece Herbert'in özel eşyaları arasında bulduğu bir mektuba ulaştı: Bir süredir İngiltere'de yaşayan bir Polonyalı tarafından yazılmış bu mektupta Elizabeth Forght'la Profesör Maidlant arasında, çalışan-işveren ilişkisinden öte bir şeylerin olduğu yazılıyordu. Fakat mektupta daha da ileri gidiliyor ve bir üçüncü şahıstan bahsediliyordu. Aslında Elizabeth Forght evliydi ve kocasıyla Profesör'e bir komplo hazırlığındaydılar.

Elizabeth Forght hemen tutuklandı ve arkasından kocası bir pansiyonda kısıvrak yakalandı. Adamın adı Peter Forght'du.

Adam profesörü öldürdüğünü kısa bir ‘soruşturmanın’ ardından itiraf etti. Profesör Elizabeth Forghat’un adına bankaya 17 Bin Sterlin yatırmıştı ve bu parayı rahatça kullanabilmeleri için ölmesi gerekmişti. Bu arada iş ortağını da –ki bir Polonyalı’ydı kendisi- aralarındaki bir anlaşmazlık nedeniyle bir balyozla öldürmek ‘zorunda’ kalmıştı.

1870’lerin Londra’sında ‘kamuoyu’nu günlerce meşgul eden bir cinayet olayı daha böylece çözümlenmiş bu arada dedektifi Charles Stuart Nestroy balayına nihayet çıkabilmişti.

İşin aslı anlaşılmış ve Marx ve arkadaşları biraz olsun rahatlamışlardı. Biraz, çünkü Nechayev hâlâ Londra’daydı ve ne yapacağı belli olmazdı.

Ama daha sonra Nechayev’in Londra’ya aslında hiç de Marx’la ilgili bir nedenden ötürü gelmediğinin, Cenevre’de tanıştığı bir bayan hayranının misafiri olarak orada bulunduğunun ve kadını iyice söğüşledikten sonra oradan Rusya’ya geri döndüğünün anlaşılmasından sonra anarşist kaynaklar tarafından ince alaylarla dolu hayli zengin bir literatür oluşturulmuştur. Martinez Alfonso’nun “Geceyarısı Devrim” adlı tiyatro oyunu bunların arasında en bilinenidir.

Bu arada Marksist tarihçilerin Marx’ın Londra günlerinin bu en ayrıksı olayına neden bu denli sessiz kaldıklarını anlamak kolay değil.

Ama en azından Marx, onlardan daha derin bir mizah duygusuna sahipti.

Olaydan bir yıl sonra Engels’e yazdığı bir mektupta ‘Kızıl Doktor’ şöyle diyecekti.

“O gün gazeteyi aldım ve korucularıma Profosör Maidlant’ın katilinin, 17 Bin sterlinden başka bir şeyi düşünmeyen Peter Forghat adlı bir üçkağıtçı olduğunu söyleyen haberi okudum. Odada bir sessizlik oldu. Liderlerinin değil bir suikasta kurban edilmek, sıradan, belki de düşmanları dahil kimsenin dikkate almadığı bir ahmak olduğunu düşündükleri vehmine kapıldım nedense aniden ve o vakit keşke hemen şimdi şu aptal Nachayev gelse de alsan canımı diye düşündüm ister istemez.”

Posia

Anonim

Nechayev Kızıl Doktor Karl Marx'a Karşı

<https://nihilistokuma.wordpress.com/2018/05/18/nechayev-kizil-doktor-karl-marxa-karsi/>

edu.wll.im